

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plvtarchi Chaeronensis Moralia, Qvae Vsvrpantvr

Svnt Avtem Omnis elegantis doctrinæ Penvs : Id est, varij libri: morales, historici, physici, mathematici, denique ad politiorem litteraturam pertinentes & humanitatem : omnes de Graeca in Latinam linguam transscripti summo labore, cura, ac fide

Plvtarchi Chaeronensis Ethicorum Sive Moralium

Plutarchus

Impressum Francofor. ad Mœn., M.D.LXXXII

Liber I

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

urn:nbn:de:hbz:468-1-351

3

PLVTARCHI DE PLA-
CITIS PHILOSOPHORVM,
HOC EST, BREVIS RECEN-
sionis sententiarum de rebus naturalibus,

LIBER I.

V M instituerimus naturæ cognitionis rationes explicare, ipsam rem hoc flagitare censimus, ut principiò statim philosophiæ totam tractationem in suas diuidemus partes: ut liquere possit, quid sit, & quota eius pars sit physica, seu naturæ rerum enarratio.

15 Stoici pronunciarunt, sapientiam esse rerum diuinarum humanarumque scientiam: philosophiam, quod est sapientiae studium, exercitationem esse artis ad sapientiam accomodatae. talem autem esse artem unicam ac supremam, virtutem, virtutes, quæ suo complexu latissimè pateant, tres esse: Philoso-
phia diu-
nina: Stoï-
ca & Peri-
patetica.

20 naturalem, moralem, differendi. itaq; etiam philosophiam habere tres partes, naturalem, moralem, & differendi. Naturalem cum de mundo, & de ijs quæ in mundo sunt, disputamus. moralem, quæ occupatur vitæ humanæ rationibus. logicam (sic enim Græci rationem differendi appellant) que circa orationem versatur, eadēque ab ipsis dialectica dicuntur. Aristoteles & Theophrastus, omnésque ferè peripatetici, hac ratione philosophiam distribuerunt: quam explicabo. Virum perfectum necesse est & cognitione rerum instrutum esse, & aptum ad faciendum in actionibus humanis officium. Pater hoc exemplis propositis. Quæritur Sol animal sit necne, siquidem videtur. hoc qui querit, in contemplatione versatur: nihil enim aliud considerat, quam quid rei sit. itidem qui disputat de infinitate mundi, aut an extra Vniuersum aliquid exstet. Ita omnia sunt contemplationis. Rursum queritur quomodo vita sit instituta, quomodo liberis conueniat præesse, quomodo gerendus magistratus, quo pacto leges ponenda. Omnia hæc agendi causa queruntur, & qui hæc tractat, vir agendis rebus intentus (ita practicum exprimere Græcorum licet) dicitur.

Quid sit natura. Cap. I.

Quando præ manibus habemus rerum naturalium contemplationem, necessitatem hoc exigere puto, ut quidnam sit natura, patefaciam. Absurdum enim est aggre-
di dissertationem de natura rerum, cùm nondum sit expli-
catum quid valeat naturæ vocabulum. Est itaque natura, si Aristotelem audimus, principium motus ac status ei rei, in
qua inest primò, & non per accidens. Omnia enim quæ sub
conspicuum veniunt nostrum, quæ neq; fortuitò sunt, ne-
que necessariò, neque diuina sunt aut diuinitus effecta, na- 10
Res naturales. turales res dicuntur, sùamq; habent propriam naturam: vt
terra, ignis, aqua, aer, stirpes, animalia. præterea hæc quæ gi-
git certimius, imbris, grandines, fulmina, procellæ, venti.
Habent enim hæc principium quoddam, cùm nihil eorum
sit æternum, sed quodam à primordio sit natum. Atque hæc 15
quidem, vt animalia, vt stirpes, initium habent sui ortus:
primumq; in ijs principium est natura, non motus modò,
sed etiā status, quæ enim principium motus nacta sunt, ea-
dem finiri etiam possunt. Itaque & motus & quietis princi-
pium est natura. 20

Discrimen principij & elementi.

Cap. I I.

ARISTOTELES ac PLATO, & qui ab eorum sunt secta, differre à principio elementum dicunt. Thales Milesius pro eodem utrumque habet: cùm quidem longissimè à se in- 25
uicem dissident ista. Elementum enim omne compositum est: principia neque composita sunt, neque effecta. Verbi gratia, elementa vocamus terram, aquam, aerem, ignem: Principia ideo dicuntur, quod nihil est eis prius ex quo na-
scantur. non enim principij nomen ei debetur, quod natum 30
est alicunde: sed huic potius, ex quo id est natum. Terræ au-
tem & aquæ ortu prior est materia ex qua extiterunt, for-
ma carēs ipsa, & specie: tum ipsa forma, quam vocamus en-
telecheiam: tertium priuatio. Falsa itaque est Thaleonis sen-
tentia. 35

Quæ sint principia. Cap. I I I.

Thales. **I**Dem Thales principium rerum esse dixit aquam. videtur Ionica sc- autem princeps philosophia hic fuisse, & ab eo secta Ion-
cta phleso età. canomena duxit. Plurimæ enim fuerunt successiones philo-
phorum. sopho im. Hic cum in Ægypto philosophiae operam de-
disset,

PLACITIS PHILOS. LIB. I. 5

disset, Miletum rediit atque etate iam grandior. Quod autem ex aqua omnia orta sint: inque eam omnia suo interitu resolvantur, id ex eo primum coniecit, quod semen, omnium animalium principium, humidum est. inde sit probabile, omnia ex humore nasci tanquam principio. Deinde, quia omnes stirpes humido aluntur, idque suę fœcunditatis causam habent, eoque destituta exarescunt. Præterea quoniam ipse Solis stellarumque ignis aquæ exhalationibus aluntur, ipseque adeò mundus. Itaque etiam Homerus aquæ omnium rerum primordium adscribit, hoc versu:

Oceanus cunctis præbet primordia rebus. Iliad. 5.

Anaximander, Milesius & ipse, principium rerum infinito adscribit, ex quo omnia fiant, & in quod omnia dissolvantur: ideoque etiam nasci infinitos mundos, & interitu suo ad id redigi, ex quo erant orti, tradit. additique infinitum propterea esse, ne aliquando ortus rerum deficiat atque subsistat. Peccat autem in eo, quod non exprimit quid sit infinitum, aëne, an aqua, an terra, aut alia quædam corpora. In hoc etiam, quod materia exponenda effectricem causam abolet, infinitum enim aliud nihil est, quam materia: quæ nisi efficiens causa accedat, rem creare nullam potest.

Horum ciuis *Anaximenes* principium rerum pronunciavit esse aerem, ex quo omnia nascantur, subquo in eum redeant interitu. Ita, inquit, anima nostra, aer est, quæ nos temperat: totumque mundum spiritus & aer continent. Peccat autem hic quoque, ex simplici & unius formæ aere ac spiritu putans constare animalia. Nefas enim est, solam materiam ut principium omnium rerum subsistere, ex eaque nasci omnia, sed & effectrix causa ponenda est. neque enim argentum sufficit ad poculi ortum, nisi etiam faber accedat argentarius, qui id conficiat. idem de aere, ligno, & alia quævis intellige materia.

Anaxagoras Clazomenius similares partes principia rerum statuit. nulla enim ei ratione explicari posse videbatur, quia ex eo quod non esset fieri aliquid, aut quod esset, in nihilum redigi posset. Sanè cibum sumimus simplicem atque uniformem, ut cum pane vescimur, & aquam bibimus. illo tamen alimento nutritur crinis, vena, arteria, nerui, ossa, omnes denique partes. quæ cum fiant, fatendum est in alimento istas omnes naturas inesse, singulisque singula au-

PLUTARCHI DE

geri: inesseque in eo particulas sanguini gignendo aptas, itemque suas nervis & ossibus aptas, quae quidem particulae mente cernantur. Non enim ad sensum omnia sunt referenda, ut quod panis & aqua isthac conficiant: sed in his ipsis insunt particulae mente intelligendae, quas similares partes alimento insitas ut in de nascientib. sit primordium. Homoeomereias (quasi similarium semina partium) appellavit ille, & rerum principia esse dixit: ita quidem, ut materia locum obtineant. Efficientem enim quoque causam, & quae disponeret vniuersa, prodidit mentem. Opus suum sic ɔr̄sus est. 10
 Confusa in unum erant omnia: mens ea diuisi & in ordinem composuit. Hic approbadus est, qui materie artificem adiunxerit.

Archelans Apollodori F. Atheniensis aerem & infinitum, eique raritatem & densationem additas, quorum hoc 15 terra, illud ignis sit, principia ponit. His deinceps subsecuti à Thalete Ionicam propagauerunt philosophiae etiam.

Ab alio rursus initio, *Pythagoras* Mnesarchi F. Samius, is qui princeps philosophi nomen usurpauit, rerum principia censuit esse numeros, eorumque inter se sive proportiones sive concinnitates, & ex uestisque composita elementa, quae geometrica dicuntur. Rursus vnitatem, & infinitati coniunctum binarium in principijs ponit. Tendunt autem principia eius, alterum ad effectricem causam ac formam, quae est Deus, mens videlicet: alterum ad perfectionibus subiectam & materialem, quae est mundus in visum incurrrens. Porro docebat, naturam numeris esse denarium, nam ad decem usque numerando progrediuntur omnes & Graeci & barbari, atque hinc rursus pedem ad unitatem refuerunt. Rursus denarij numeri vis & natura in quaternione inest, nam ab unitate usque ad quatuor inclusum colligendo numerorum summam conficies decem unitatum. unum quippe, duo, tria, & quatuor, omnia coniuncta, summam decem constant. Si quatuor terminis amplius sumas, 35

Quatror. etiam summa denariorum excedet. Ergo numeri natura unitatum ratione in denario, facultatis respectu in quaternario inuenitur. Itaque sanctissimum iusurandum Pythagorei quaternario sunt complexi, quam tetractyn vocant.

Per

Per tibi nostrae animae præbentem ieiada iuro

Nature fontemq; & firmamenta perennis.

Aur. car.

47.

- Quin & animam nostram Pythagorici aiunt quaternione
constare: esse enim hæc quatuor, Mensem, Scientiam, Op-
tionem, Sensum: vnde omnes artes ac scientiæ profectæ
sunt, ipsiq; ratione prædicti propterea sumus. Mens enim est *Mens. v-*
vniuersitas: quod mens que percipit, vnitatis in morem percipit, nissas.
Exempli causa, multi sunt homines, horum unusquisq; pro-
se percipitur sensu, numerus eorum definitus à nobis nequit.
10 Vnicam verò mens hominis notionem concipit, quæ in sin-
gulis repræsentatur, idē dē equo, & alijs intelligimus, quo-
rum individua (vt Logici appellant) sunt in numero. Formæ
enim sive species, itēque genera omnia, rationem habent
vnitatis: itaq; singula eorum definites, dicunt, animal ra-
tione prædictum, animal biniens. Hæc causa est, cur mens,
quæ formas rerum percipit, vnitatis adsciatum nomine. Sed
& hoc consentaneum est rationi quod binarius infinitatis
socius, scientiæ accommodatur. Omnis enim demonstra- *Scientia,*
tio, omnis ratiocinatio quæ scientiæ fidem parat, adeoque *duo.*
20 omnis in vniuersum ratiocinatio, ex quibusdam in confes-
so positis id de quo disceptabatur concludit, aliusdq; è præ-
missis colligit, quorum apprehensio cum sit scientiæ, eam bi-
nario æquum est comparari. Opinio autē ternarius est, per *Opinio,*
ceptio scilicet probabilis, quæ multarum sanè est rerum: nā *tria.*
25 multitudinem ternarius notat, vt:

Odyss. 5.

O ter felices Danaos....

306.

Itaq; ternarium non inserit. * *

*Heracleitus & Hippasus Metapontinus, ignem omnium *ignis.**
esse rerum principium perhibuerunt. omnia enim dicunt
30 ex igne nasci, & in ignem resolvi: & ignis extincione V-
niuersum hoc creatum esse. Primum enim crassissimas eius
partes in seco coeundo, terram constituisse. deinde vi ignis
laxaram terram, aquam edidisse. hanc exhalando aeri or-
tum præbuisse. Porro mundum & omnia corpora igni con-
sumptum iri in conflagratione Vniuersi. Ita ignem princi-
pium esse ex quo existant omnia, & finem in quem omnia
recident.

*Epicurus Neoclis F. Atheniensis, Democriti in philoso-
phia naturali sectator, omnium rerum principia statuit
corpora mente percepta, expertia vacui, sempiterna, in-*

teritus secura, & quæ confringi non possint, neque deformationem partium admittant, neque alterationem, & sola mente cernantur, moueantur in vacuo & per inane. esse autem ipsum inane infinitum, & corpora infinita. Tria autem hæc accidere corporibus, figuram, magnitudinem, pōdus. 5 quorum hoc tertium duobus, quæ Democritus perhibuerat, ab Epicuro est adiectum. quod hic motum corporum fore nullum sentiebat, nisi grauitate percussa mouerentur. Figuras atomorum esse comprehensibiles, nō infinitas. neque esse vel vincinatas, vel tridentes, vel armillares: quæ figurae sint collisioni obnoxiae: cùm atomi sint perspicillæ ac contritionis exfortes. Dictam atomum, non quod sit minimum, sed quod secari non possit, aut conteri, sitque immunitis à perspicillæbus & inanis expers. Esse autem atomum, liqueare. esse enim elementa semper durantia, & animalia 10 inania, & vnitatem.

Atomis

Empedocles Meronis F. Agrigentinus, quatuor dicit elementa, Ignem, aerem, aquam, terram. duo autem principia, Amicitiam & discordiam, quorum hoc vniat res, alterum discernat. Sic autem air:

Radices primum rerum tibi quatuor edam.

In pster æthereus, Iuno Vitalis, ad hos Dis,

Et Nestis lacrymis humanos qua rigat alueos.

Iouis enim nomine ignem intelligit atque ætherem, Iunonis vitalis aerem, Plutonis terram, Nestis & humânorū 25 canalium, semen & aquam.

Socrates Sophionisci F. Atheniensis, & Plato Aristonis F. ciuius eius, (ambo enim idem de Vniuerso senserunt) tria statuant principia, deum, materiam, ideam. Mens est, quod deum nominant: materia primum rebus orientibus & in 30 tereuntibus subiectum: idea natura corporis expers, in conceptis mentis & imaginationibus dei. deus autem mens est mundi.

Aristoteles Nicomachi F. domo Stageirita, principia designauit, Formam, quam entelecheiam dixit, Materiam, Præ-35 uationem. elementa quatuor. quintum corpus quoddam æthereum imutabile.

Zeno Muaseæ F. patria Cittensis, deum efficiendi, materiam perpetiendi principium posuit. tum elementa quatuor. Horū secta Italica dicitur à Pythagora, qui è Samo ob

Polycra-

Polycratis tyrannidem sibi displicentem in Italiam com-
migravit, ibique scholam aperuit.

Quomodo coaluerit mundus.

Cap. IV.

MVndus vndiquaque contracta forma concreuit, hoc modo. Cum insectilia corpuscula (sic nunc atomos voco) fortuitò mouerentur, nulla motus gubernante prouidentia, continentè & celerrimè agitarentur: multa in vnum collecta sunt corpora, ob eamque causam magno*na* iis fuit & figurarum & quantitatis varietas. Sic illis coactis, quæ maiora erant & grauissima, viisque subsederunt. quæ minora, rotunda, laeuia, ac lubrica fuere, elisa in concursu corporum, in sublime subiecta sunt. Postquam elanguit vis impellens, atque in sublime protrudens, reliqua, cum sursum efferi desissent, neque deorsum ferri quirent, compulsa sunt ad loca recipiendo apta, nimirum ea quæ sunt in ambitu. ad hæc multitudo corporum reflexa est: cùmque inter se cohærescerent inter reflectendum, cœlum generunt. Atomi autem eiusdem naturæ ac variæ, sicut dictum est, compulsa in sublime astra confecerunt. Iam multitudo corporum exbalando sursum elatorum, aërem percussit, eoque eliso, cum is motu in ventum esset, redactus, complexus astra secum circumduxit, & eam sublimum corporum circumagitationem, quæ adhuc durat, effecit. deinde ex corporibus subsidentibus terra exstitit, ex subiectis in altum, effecta sunt cœlum, ignis, aer. Cum autem multum materia etiamnum in terra esset comprehensum, ac istib[us] ventorum condensaretur, aurisque ab astris vénientibus, omnis terræ figura exiguis constans partibus compressa fuit, humidamque produxit naturam. Hæc cùm esset fluida, in caua defluxit & capacia ob soliditatem. aut ipsa per se aqua consistens, subiecta loca excavauit. Hoc modo principes mundi partes ortæ sunt.

An Sonicus sit mundus. Cap. V.

SToici vnum mundum esse pronunciauerunt, quem & vniuersum appellant & corporeum. *Empedocles* vnum quidem mundum, sed hunc non esse idem cum Vniuerso, verum exiguam Vniuersi partem: reliquum esse ociosam materiam. Vnum esse mundum, eundemque cum Vniuerso, sentit, ac tribus rationibus *Plato* colligit, quod perfe-

Etus non esset, si non contineret omnia: quod non similis exemplari, si non unigenitus: quod non in sempiternum duratur, si quid extra ipsum extaret. Platonivero obici potest, mundum esse perfectum, neque omnia tamen complecti. nam homo quoque perfectus est, neque tamen omnia continentur: & multa eius rei exempla suppedant statuæ, dominus, picturæ. Quis autem perfectus sit, extra quem aliquid circumagitari potest? interiuui autem neque non est, neque potest non esse obnoxius, cum sit ortus. *Metrodorus* absurdum esse ait in magnâ agro unicam nasci spicam, & in infinito unicum mundum existit esse, perinde absurdum. Esse autem infinitos numero mundos inde constare, quod infinitæ sunt causæ. Nam si finitus esset mundus, causæ autem infinitæ ex quibus hic mundus constat, necesse est infinitos esse. Vbi enim omnes adiunt causæ, ibi necesse est etiam effectus esse. causæ autem sunt vel atomi, vel elementa.

Vnde de nominis homines habuerint.

Cap. VI.

Nudipulchritudo. Dei naturam Stoici definiunt, spiritum intelligientia præditum, igneum, formæ experitem, & in quam velit speciem se mutantem, ac rebus quibusuis assimilantem. Notionem dei suggestit primū conspecta eorum quæ in mundo insunt pulchritudo nihil enim pulchri temere & fortuita nascitur, sed ab arte aliqua efficitur. Mundum pulchrum esse, figura, color, magnitudo, & astrorum varietas arguunt. Globi forma est mundo, omnium facile prestantissima, quod sola omnibus suis partibus est similis. cùmque rotundus sit, partes quoque habet rotundas. ideoque secundum Platonem mens, res diuinissima, in capite sedem habet. Color quoque cœli pulcher est, nam ceruleum purpura nigrius est, & fulget: atque ob fulgorem & vechementiam color hic tantum aeris interuallum penetrans tam procul dissitum nobis cœlum dat conspicendum. Pulchritudinem etiam magnitudo eius cœciliat. Nam in quoquis genere id quod reliqua continet, pulchrum est, ut homo & arbor. Ea quoque ad pulchritudinem mundi faciunt, quæ nobis apparent. Obligatus enim in cœlo cœculus, quem Zodiacum seu signiferum appellant, diversus est simulacris distinctus.

Cancer inest illi, post hunc leo, virgo deinde,
Cicuta, scorpius, arctenentes, capricornus, aquai

Poff

PLACITIS PHILOS. LIB. I. II

Post illos fusor, mitidi duo sidera pisces:

Mox artes, taurus sequitur fratresq; gemelli.

Innumera autem alia similes reflexiones in mundo effe-
runt. Vnde & Euripides:

Cælestis rendens pulcris sideribus tubar,

Varium spicantis opus artificis. ----

Id quoq; nos ad Dei cognitionem deduxit, quod cùm Sol,
Luna, & reliquæ stellæ infra terram deferuntur, eadem rur-
sus magnitudine, colore, locis, temporibusq; iisdé oriun-
tur. Itaq; ij, qui cultum deorum nobis tradiderunt, tribus
formis vñ sunt, naturali, fabulosa, testimonio legám. ñatu-
ralem philosophi, fabulosam poetæ dōcent, leges suas sin-
gulae habent ciuitates. Tota doctrina in septem tribuitur *Classeſ deo-*
partes. Prima est eorum quæ in cœlo sublimi sunt obser-
rum.

Iuatio. homines enim cœperunt deum agnoscere, cùm vide-
rent stellas tantam cōcinnitatem efficere, ac dies noctisq;
estate & hyeme suos seruare statos ortus atq; obitus: indeq;
terram animātia & fructus proferre. Itaq; pro patre cœlum,
pro matre terram acceperunt. patrem illum, quod aquam

20 in star seminis effunderet, matrem hanc quod conciperet &
páret. Cūmque videret stellas perpetuò moueri, & in cau-
sa nobis esse vt Solem & Lunam contemplaremur, deorum
iis nomen fecerunt à cursu ductum. Secundo & tertio loco
deos distinxerunt in utiles, Iouem scilicet, Iunonem, Mer-

25 curiū, Cereiem: & damnosos, Diras, Furias, Martem, quos
vt violentos & saevos placant sacris atque auertunt. Quar-
tum & quintum locum rebus & motibus animi adsignae-
runt, vt Amori, Veneri, Desiderio, & de rebus, Spei, Iustitie,
Æquitati. Sextum locum figmenta poetarum occupaue-
reunt. Hesiodus enim cum genitis diis vellet patrem statue-
re, hos deorum genitores protulit,

Cæumq; induperantem, Hyperionaq; Iapetumq;

itaq; hic locus fabulosus dicitur. Septimus iis est tributus,
qui ob beneficia in usam cōmunis vitæ collata honoribus
35 diuinis sunt affecti, humano nati more, vt Hercules, Ca-
stor & Pöllux, Bacchus. Formam humanam iis adscripe-
runt, quia omnium rerum principatus est penes numen: o-
mnibus aut animalibus præstat homo, pulchritudine, vir-
tutum ornamenti, mente. Itaq; præstantissimos similes eo-
rum quæ essent aliis omnibus superiora rectè censuerunt.

Quid

Quid sit Deus. Cap. 7.

PHilosophorum quidam, ut Diagoras Melius, & Theodorus Cyrenæus, & Euemerus Tegeata, omnino negaverunt esse deos. & Euemerum etiam Callimachus Cyrenæus innuit, in Iambis scribens

*Venite frequentes ante muros infanum,
Vbi qui vetustum ex are Tonantem formantur
Senex loquax cum libris impis friget.*

hos dicit, quos compositus non esse deos docens. Et Eutipides tragicus poeta aperè quidem profiteri hanc sententiam non est ausus, metuens Areopagitum iudicium: indicavit tamen hac ratione: Silyphum introduxit, qui eam profert, ipseque ei patrocinatus est.

*Incondita olim sita fuit mortalium,
Et belluna, viribusq; seruens.*

legibus deinde positis ait iniustitiam fuisse repressam. sed cùm hæ aperta possent flagitia prohibere, multi autem occultè scelera perpetrarent, tum quandam callidum virum prodidisse, qui docuerit veritati tenebras mendacio offundendas, hominib;que persuadendum esse,

*Quod sit perenni via aliquis Vigens deus,
Qui cernat ista, & audiat, atq; intelligat.*

Nugæ enim poetarum valeant vna cum Callimacho, cuius hoc est:

*Esse deum si credis, & hoc te scire necesse est,
Nil non hunc etiam posse deum facere.*

Non enim potest omnia deus facere. aut faciat, si est deus, niuem nigrum, ignem frigidum, rectum eum qui sedet, vel contrà. Nam Plato etiam vocalis ille cùm diceret deum seipso usum exemplari condidisse mundum, nærias redolet priscæ antiquitatis obsoletas, quales beccselenas vetus comedia vocat. quomodo enim finxit in seipsum intuens, aut qui globosus est deus, & homine inferior?

ANAXAGORAS dixit initio constitisse corpora, dei autem mentem ea digestisse, itaque omnium rerum ortus est. Deum non fecisse. Plato posuit prima corpora non stetisse, sed absque curare humore ordine fuisse mota. Deus autem, inquit, ordinem animadmano, nec uertens confusione praestare, ea composuit. Communis amictissimū bobus hic est error, quod deum faciunt res humanas curant, ac ea de causa mundum adornat̄. Beatum enim interitus

teritūque expers animal, omnib[us]que bonis perfecte cumulatum, neque ullius capax mali, totum in sua beatitate atque perpetuitate occupatum, non conuertit se ad curam rerum humanarum. miser quippe fuerit deus, si opificis aut fabri in morem onera subeat, solicitusque sit de mundo aparando. Rursum is quem perhibet deus, aut non fuit prior illo saeculo, quo corpora sive immobilia erant, sive nullo ordine ciebantur: aut dormiuit tum, aut vigilauit, aut neutrum horum. Primum admitti non potest: est enim deus aeternus. Neque secundum: si enim dormiuit ab aeterno, mortuus fuit. aeternus enim somnus mors est. sed ne capax quidem somni deus est: magno enim interallo diuisa sunt immortalitas dei, & res vicina morti. Quod si vigilauit, aut desuit ei aliquid ad felicitatem, aut perfecte fuit beatus. Prius eum felicem esse non sineret: cui enim aliquid deest, felix non est. Absurdum quoque est posterius. si enim nihil ei debeat, inanis fuit rerum superuacanearum aggressio. Iam si deus est, & eius curis res humanae temperantur, qui fit quod malis bene est, bonis malè? Nam Agamemnon quidem,
 20. *Rex bonus, atq; idem clarus bellator in armis,* Ili. v. 179.
 à moecho & adultera per insidias est occisus. eiusque gentilis Hercules cum multa mala humanam vitam infestantia aboleuisse, Deianira veneficio & fraude periit. Thales mentem mundi statuit deum. *Anaximander* stellas celestes deos. *Democritus* deum in igne globoso, mundi animam. *Pythagoras* de principiis unitatem deum, ac bonum, quæ sit unius natura, ipsa mens. Infinitam autem binarij naturam, genium & malum, unde est multitudo materiarum, & visu expositus mundus. *Socrates* & *Plato* unum singularis 30 & per se substantis naturam ac solitarium, re vera bonum. omnia autem hæc nomina ad mentem referuntur. Mens ergo est deus, species separata, sincera ab omni materia admixtione & perversionibus obnoxij. *Aristoteles* supremum deum ait esse speciem separatam, quæ insit in globo 35 Unius, qui globus corpus est æthereum, quintum ab eo nuncupatum. quod cum in orbis seu sphæras sit diuisum natura contigas, ratione sciuntas: harum quamuis existimat esse animal ex anima & corpore compositum, quorum corpus æthereum sit, ac in orbem circumducatur, anima autem ratio immobilis, motum actu efficiens. *Stoici* com-
 munius

muniūs dēum pronunciant esse ignem artificiosum via in-
gredientem ad mundi procreationem, qui mundus in se
contineat omnes semifinales formas, ex quibus singula faro
nascantur. Ac spiritum quidem per totum penetrare mun-
dum, nomina autem à materia, quam peruidit, sumere;
mutationibus. Ad hæc, dēum esse mundum, stellas, terram:
supremum autem omnium deorum esse mentem quæ est in
æthere. Epicurus omnibus diis humanam formam tribuit,
solaque eos ait cerni ratione; ob tenuitatem partium natu-
rae simulacrorum. Idem alias quatuor naturas prodidit in-
teritus expertus: atomos, inane, infinitum, partes similares:
quæ etiam elementa vocat.

De geniis & heroibus. Cap. IX.

Tractione de diis, adjiciamus narrationem de geniis &
heroibus. Thales, Pythagoras, Plato, Stoici, esse aiunt;
genios, substantias anima præditas. Heroes quoque esse a-
nimas à corporibus separatas. bonos, si bona: malos, si ma-
la. Epicurus nihil horum admittit.

De materia. Cap. IX.

Materia est primum ortus interiusque subiectum, alia-
rumque mutationum. Qui Thaletem, Pythagoram
que sequuntur, & Stoici, mirabilem fluxamque tota suapte
natura per viuversum eam statuunt. Democriti sectato-
res non affici prima, atomum, inane, & incorporeum. Ari-
stoteles & Plato materiam esse corpoream, formæ speciei-
que expertem ac figuræ, qualitatis etiam suapte natura va-
cuam: sed formarum receptaculum, tanquam nutricem
& subiectum in quo rerum imagines impressi referan-
tur, ac matricem. Qui pro materia aquam, terram, i-
gnem, aeremve ponunt, ij iam non informem materiam, sed
corpus ponunt. informem, qui individua corpora si-
ue atomos.

De Idea. Cap. X.

Idea substantia est corporis expers, quæ cum per se ipsa
subsistit, tum formæ expertem materiam informat, iisque
rebus causam præbet ut existant ac monstrari possint. So-
cates & Plato ideas putauerunt à materia secessi, & in in-
tellectu ac imaginatione dei subsistere. Aristoteles formas
atque ideas reliquit: non tamen à materia secretas. Idem
enim alienus ab ea fuit sententia, quæ mundi creationem
deo

PLACITIS PHILOS. LIB. I. 15

Ex eo adscribit Stoici, cuius sectae Zeno princeps fuit, nostræ mentis conceptus idealium nomine intelligent.

Decauis. Cap. XI.

Causa est, cuius effectus est; aut à qua aliquid proficietur. Plato triplicem facit causam, Efficientem, Materialiam, Finem. Principatum tamen Efficienti defert, quæ est mens. Pythagoras. * Aristoteles primas causas facit corporis exortes, alias participatione aut per accidens substantia corporeæ, ita ut mundus sit corpus. Stoici omnes causas statuant corporeas: dicunt enim esse Spiritus.

De corporibus. Cap. XII.

Corpus est quod tres habet dimensiones, latitudinem, profunditatem, longitudinem, aut moles sensui per se teniens: aut quod locum occupat. Platonis, quod neque graue est sumpere natura, neque leue, dum suo proprio est in loco: cum verò est in alieno, tum id inclinari, inclinando: que momentum aut ad gravitatem aut ad levitatem adipisci. Aristotelis sententia est, terram simpliciter esse gravissimum, ignem levissimum: aerem & aquam alias aliæ habere. Stoices duo de quatuor elementis levia esse, aerem & ignem: duo grauia aquam & terram. Leue enim esse, quod non inclinatione aliqua, sed natura fertur à medio: graue, quod ad medium ipsum enim medium non est graue. Epicurius incomprehensibilia esse corpora: prima auctoritas, simplicita, quæ autem ex his concreta sint, omnia esse grauia. atomos moueri, alias ad perpendicularm, alias deflexione quadam, quæ sursum ferantur, alias iectu, alias trepidatione.

De minimis. Cap. XIII.

Empedocles ante quatuor elementa ponit quedam minutissima fragmenta, tanquam elementa elementis priora, similarium partium & teretia. Heraclitus ramamenta quedam minima & diuisionem non admittentia introducit.

De figuris. Cap. XIV.

Figura superficies est, & circumscriptio; atque terminus corporis. Pythagorici quatuor elementorum corpora globola esse aiunt, igni dempro, cuius supremo, turbinis formaam tribuunt.

De

Color qualitas corporis est, quæ visu potest percipi. Pythagorei colorem appellauerunt superficiem corporis. Empedocles, id quod cōgrueret meatibus visui inservientibus. Plato flammam à corporibus emicantem, cuius partes proportione respondeant visui. Zeno Stoicus colores primam materię figurationem esse dixit. Pythagorei coloris genera faciunt album, nigrum, rubrum, pallidum. discrimina colorum deducunt à certis mixtionebus elementorum: & in animalibus, ob varietates locorum atque aeris.¹⁰

De sectione corporum. Cap. XVI.

Thaletis & Pythagoræ sectatores, negant in infinitum progreди sectionem eorum corporum, quæ motib. sunt obnoxia, sed subsistere in iis quæ indiuidua sunt, & atomi dicuntur. Aristoteles facultate infinitam esse docet sectionem corporum, sed actu eam facultatem nullo finiri.

De mixtione & temperatione. Cap. XVII.

Veteres qualitatū mutatione censuerunt elemēta misce-
ri. Anaxagoras, & Democritus, eorumq; aſſclæ, iuxta
ſe inuicem positione. Empedocles ex minoribus molibus
coalescere elementa, quæ ſint minimæ, ac tanquā elemen-
torum elemēta. Plato tria corpora. non enim vult ea esse e-
lementa, aut appellare: ſed inter ſe commutari, ignem, ae-
rem, aquam, terram, in horum vllum non posſe permutterari.

De inani. Cap. XII X.

AThalete ad Platonem vſq; philosophi naturam ſcrutan-
tes, vacuum esse negauerunt. Empedocles ſic:

In mundo vacuum nihil est, nihil est quod abundet.

Leucippus, Democritus, Demetrius, Metrodorus, Epicu-
rus, corpora ſectionem non admittentia dixerunt multitu-³⁰
dine infinita, inane autem magnitudine esse infinitū. Sto-
ici censuerunt nullum intra mundum esse inane, ſed extra
mundum eſſe. Aristoteles tantum eſſe inane extra mundum,
ut respirare poſſit cœlum: eſſe enim hoc ignem.

De loco. Cap. XIX.

Platon id locum vocauit, quod in ſe admitteret formas,
translatione vtens in materia noranda, quæ quaſi nutrix
ſit, atque receptaculum. Aristoteles, extremitatem corporis
continentis, contiguam contenta.

Decapa-

De Capacitate. Cap. XX.

Sトイシ & Epicurus differre volunt inane, locum, capacitatem: & definiunt inane vacuitate corporis: locum, qui à corpore occupetur: capacitatem, quod partim à corpore s' impletur, ut dolium à vino.

De tempore. Cap. XXI.

Pythagoras sensit, tempus esse globum ambientis corporis. Plato, mobilem æternitatis imaginem, aut motus mundi interuallum. Eratosthenes, Solis motum.

De natura, seu substantia temporis. Cap. XXII.

Eam Plato dicebat esse motū cœli. Plerique Stoicorum, ipsum motum: nec non, temporis nullum fuisse exordium. Plato, intelligentia genitum.

Demotu. Cap. XXIII.

HAnc Plato pôit Pythagoram differētiam quandam aut diuersitatem esse in materia dixit. Aristoteles, actum (ipsius vox est entelechie) rei mobilis. Democritus, vnum genus motui dedit, obliquum. Epicurus duas motus species, ad perpendiculum, & ad declinationem. Herophilus, motum alium sola mente intelligi, alium sentiri. Heracletus motum & statum prorsum è natura sustulit. hunc mortuum esse dicens, motum autem sempiternorum perennem, intermittentem esse rerum fluxarum.

De ortu & interitu. Cap. XXIIII.

PArmenides, Melissus, Zeno, cùm omnia motus experti esse opinarentur, ortum & interitum prolsus negaverunt. Empedocles, Epicurus, denique quotquot mundum è minutis cōstruunt particulis: iij concretiones quidem ac secretiones quasdam introducunt, ortus & interitus esse negant. neq; enim qualitates alterando, neque coaceruatio ne incremēta fieri. Pythagoras, & quotquot materiam perssonibus obnoxiam ponunt, iij propriè ortus & interitus esse affirmant. res enim alteratione, mutatione, & resolutione elementorum fieri.

De necessitate. Cap. XXV.

THaletis est: validissima omnium est necessitas: omnia enim ei subsunt. Pythagoras aiebat mundo circumdatam esse necessitatem. Parmenides & Democritus, omnia fieri ex necessitate. eandémque esse fatum, iustitiam, Prudentiam, mundi effectricem.

Denatura, sine substantia necessitatis. Cap. XXVI.

PLato quædam ad prouidentiam, quædam ad necessitatē
rem reuocat. Empedocles naturam necessitatis, causam
esse ait, quæ vtatur principiis & elementis. Democritus re-
nism, lationem, & percussionem materiæ. Plato alias ma-
teriam, alias effectricis causæ respectum ad materiam.

Defato. Cap. XXVII.

HEracleus omnia fato fieri dixit: idque idem esse cum
fato. Plato inserit quidem fatum humanæ vitæ atque
actionibus: addit tamen causas à nobis profetas. Stoici, 10
hac in re Platonis similes, necessitatem aiunt causam esse
immobilem & violentam. Fatum verò connexum esse' cau-
farum ordine contentum, quo etiam includantur ea quæ
sunt nostra: quorum alia fatalia debeant haberi, alia fato
non concessa.

Denatura fati. Cap. XXIX.

Heracleus fati substantiam esse ait rationem quæ per v-
niuersi naturam transeat: ipsa autem sit æthereum cor-
pus, semen procreationis vniuersi. Plato rationem legémq;
æternam naturę vniuersi. Chrysippus facultatę spiritalem, 20
quæ totum mundum ordine disponat. Idem in *Definitio-*
nibus, Fatum, inquit, mundi est ratio, aut lex eorum quæ
sunt in mundo, ac prouidentia administrantur. Aut: ratio,
secundum quam & quæ fuere, facta sunt: & fiunt, que fiunt:
& fiunt ea, quæ erunt. Stoici seriem caufarum, id est ordi-
nem & connexionem inuiolabilem. Posidonius tertium à
Ioue locum tribuit. primum enim Ioui adsignat, secundum
naturæ, tertium fato.

De fortuna. Cap. XXX.

Hanc Plato ait causam per accidentis esse & consequi ino-
pinatō in iis, quæ consilio institutōq; hominum susci-
piuntur. Aristoteles causam per accidentis in his, quæ appre-
titu mouente finis causa aguntur: incertam eam, & instabili-
lem. Porro fortunam à casu differte: cùm illa in actionibus
locum habeat duntaxat, casumq; admittat: casus aut fortu-
na locum non det semper, quippe cum casus & in ratione
præditis, & in brutis, adeoq; etiā inanimatis locum habeat:
fortuna non, nisi ubi ratio inest. Epicurus causam esse dixit
instabilem, ob mutationem personarum, temporum, mo-
rum. Anaxagoras & Stoici, causam dicunt esse quæ humana
ratio ci-

ratiocinatione cognosci nequeat. Fieri em̄ alia necessariō, alia fato, alia instituto animi, alia forte fortuna, alia casu.

De natura. Cap. XXX.

EMpedoclis visum fuit, nihil esse naturam, nisi permixtio-
nem & diuisionem elementorum. Sic enim scribit in
primo libro de Naturali philosophia:

*Iam quod naturam mortales nomine dicunt,
Hoc nihil est. neque enim mortem natura, vel ortum
Humano prabet generi. nam mixtio tantum,
Mixtiorumq; subest quadam secrecio rebus,
Idq; homines vulgo naturam dicere fuerunt.
Itidem Anaxagoras cōcretionem, & secretionem, id est, or-
tum & interitum, naturae nomine intelligebat.*

S PLVTARCHI, DE PLACITIS PHILOSO-
phorum, hoc est, brevis recensionis sententia-
rum de natura rerum,

L I B E R I I .

AB SOLVTA relatione de principiis, elementis, & a-
liis quæ ad eandem pertinent classem, ad effecta
proinde me conuertam, ordinarque ab eo, quod o-
mnia reliqua continet.

De mundo. Cap. I.

PRINCEPS Pythagoras complexum vniuersi affecit mun-
di nomine, propter ordinem qui in eo est. Græca enim
vox Kosmos, ordinem ornatūmque significat. Thales &
eius sectatores, vnum censuerunt esse mundum. Democritus, Epicurus, & discipulus eorum Metrodorus, infinitos
mundos in infinito, secundum omnes circumstantias. Em-
pedocles Solis cōuersione mundum circumscribi ait, hunc-
que esse eius finem. Seleucus infinitum mundum. Diogenes
Vniuersum infinitum, mundum autem finitum. Stoics dis-
cimen statuant inter Vniuersum & mundum. Vniuersum
enim esse infinitum adiuncto inani, totum mundum seor-
sim ab inani subsistere.

De figura. Cap. II.

STOCICI globi figuram mundo assignant, alij turbinis,
qui quidam. Epicurus, posse mundos esse globulos, posse
etiam alia esse figura.